

att remissförfarande används för inhämtandet av yttranden över kommunala utredningar och dylikt.

Kongressen beslöt beträffande sjätte att-satsen att bifalla Berit Janssons förslag:

att kommunerna bör utse suppleanter för fullmäktigeledamöter.

Kongressen beslöt att bifalla att-satserna:

att en hög grad av spridning av de kommunala förtroendeuppdragen eftersträvas;

att ett kommunalt ombudsmannaämbete inrättas på riksplanet.

Kongressen beslöt beträffande nionde att-satsen att anta Barbro Nordenhälls förslag:

att det kommunala partistödet förstärks, samt att remittera de sålunda antagna att-satserna till redaktionsutskottet.

Kongressordförande: MATS HELLSTRÖM

Tal av OLOF PALME

Kongressordföranden: Kamrater! Vi är glada över att en av de mest aktiva av SSU:s studieledare nu önskar gå in i debatten. Vi ger omedelbart ordet till Olof Palme.

Olof Palme:

Förbundskamrater! Jag är litet i beråd; jag har skrivit och hållit föredrag under den senaste veckan som skulle fylla mer än en normal pocketbok. Därför kommer jag i dag att återfalla till mitt beteende som studieledare i SSU. Jag brukade hålla en föreläsning om arbetarrörelsens historia och den demokratiska socialismens grunder på Bommersvik. Den föreläsningen brukade ta fyra och en halv timme — så länge skall jag inte hålla på i dag — och det hela var upplagt på det sättet att jag utan manuskript lät tankarna flöda fritt. Det finns ytterligare en likhet med kurserna på Bommersvik; jag har hört att ni höll på till halv 6 i morse — det brukade man göra på Bommersvik också — varför ert status torde vara det jag är van vid.

Låt mig börja med att tala om Kambodja — men på ett något annorlunda sätt. I och för sig kunde jag här upprepa exakt vad jag sagt i Gävle, på Sergels torg och många andra ställen. Vad jag sagt där står sig — det är dess värre samma eländiga situation i dag som vid de tillfällena och då jag talade på första maj här utanför. Jag skulle vilja beröra hela problematiken från en något annan utgångspunkt som ett led i ett allmänt resonemang om stormakter och små nationers rätt.

Det utkommer klassiker ibland, och jag tror att en av klassikerna i efterkrigstidens nordiska litteratur kommer att bli president Paasikivis memoarer. I sina memoarer skriver han väldigt mycket om de små staternas situation. I en promemoria till Väinö Tanner 1940 skriver Paasikivi:

”Vi förlitar oss på rätten, och därmed menar vi rätten på papperet. Vi anser också att varje suverän stat och suveränt folk har samma betydelse. Men det är inte så. Den estniska staten på 1 miljon och staten Finland på 3,5 miljoner invånare har inte samma ställning och reellt inte heller samma värde som Tyskland med 70 à 80 miljoner, England med 50 miljoner eller Sovjetunionen med 180 à 200 miljoner människor. Vi håller fast vid den internationella rätten. Den kom till vid en tid då det fanns en hel mängd likvärdiga och lika stora stater med samma slags suveränitet, men i det verkliga livet förhåller sig saken annorlunda. För oss små nationer är detta ett sorgligt och farligt faktum, men det är nu en

gång så, vilket erfarenheten varje dag visar. Man behöver inte studera historia mycket för att inse att när det gäller ett oberoende av den rättsliga likställigheten finns det en stor skillnad mellan en liten nation och en stormakt. Stormakternas ambitioner och uppgifter — eller låt oss säga de som stormakternas ledare anser som sådana — är andra än de små staternas, och historien lär oss också att små nationer måste vika för stormakter, t. o. m. tåla förödmjukelser av dem. Hösten 1939 hade vi haft möjlighet att ge efter och träffa överenskommelse med Sovjetunionen på villkor som inte varit förnedrande för oss och som materiellt sett tätt sig mycket fördelaktigare än dem vi fick gå med på i Moskva-freden.”

Senare skriver Paasikivi:

”De små nationernas lott är verkligen penibel. Det vore en övermänsklig uppgift att ange hur de borde gå till väga. Man har ansett de små staternas existensberättigande under denna stormakternas tidsålder vara betingade antingen av deras geografiska läge i periferien eller av deras karaktär som buffertstat, dvs. som föremål för stormakternas tävlande intressen. Den militära utvecklingen under de senaste tiderna har i alla fall tydligt visat att betydelsen av ett avlägset läge bara är skenbart och i varje fall berövad all sin effektivitet. Det framgår också klart hur farlig en buffertstats politik kan vara för en liten nation. Den dras in i de stora konflikter och de internationella händelsernas virvel, som de små nationerna inte kan inverka på och därför på allt sätt borde försöka undvika. De kastas mot sin vilja i de tävlande stormakternas motströmmar; faran för att de små skall förgås ligger ständigt på lur.”

Så sade Paasikivi. Hans slutsats var väl just detta, att små nationer är ständigt utsatta för det som små fiskar är utsatta för av stora glupska fiskar. Därför måste de försöka hålla sig undan, vara stilla, ödmjuka och stå vid sidan — då kan de möjligen få leva i fred.

Många av dessa analyser, som skrevs för 30 år sedan, håller väl än i dag. Men situationen nu är ändå annorlunda i vissa avseenden, och det är det jag skall tala om.

Det utbröt i april en förvirrad debatt om Torstens Nilssons användning av begreppen ”kapitalism” och ”imperialism”. I och för sig var det rörande när företrädaren för det enda verkligt rejält kapitalistiska partiet — Holmberg — angrep Torsten Nilsson för att denne *beskyllde* Förenta Staterna för att vara kapitalistiskt — det var alltså ett skymford. Så långt har alltså vänsterindoktrineringen inom den gamla högern gått. Men det centrala var att slå fast, att oavsett vilken värdeladdning man lägger i ordet ”imperialism”, så har alla stormakter sedan tidernas begynnelse bedrivit imperialistisk politik i den meningen, att de för sina territoriella, politiska, ekonomiska och strategiska intressens skull varit beredda att skaffa sig och vidmakthålla ett inflytande över små nationer. Och så är det i dag. Skillnaden är att stormaktsställningen har blivit ännu mer markerad. Vi har fått ett nästan gigantiskt duopol mellan framför allt de två jättarna USA och Sovjetunionen. Vi märker det på det militära området. Kapprustningen är nu så hårt uppdriven att kostnaderna i världen för rustningen är 40 procent större än utgifterna för utbildningen och tre gånger större än utgifterna för hälsovården. De militära utgifterna i världen motsvarar den totala inkomst som produceras på ett år av den miljard människor som bor i Latinamerika. Då säger man att det naturligtvis i första hand är stormakterna som svarar för detta. Och man har alltid — med viss rätt — sagt att de upprätthåller en terrorbalans. Eftersom de är så stora och mäktiga och har så stort ansvar och till fullo vet konsekvenserna, så måste de vara försiktiga. Jag har sagt att de rör sig som stora katter kring varandra, medvetna om att varje felgrepp kan leda till en katastrof för alla. Därför innebär terrorbalansen en viss fredsgaranti. Men detta blir alltmer tveksamt för varje år. Den maktbalans vi nu har innebär att deras resurser är tillräckliga för att rikta ett förödande slag mot motståndaren. George Wald har berättat att den

sprängkraft stormakterna förfogar över är så stor att den skulle räcka till 15 ton TNT för varje människa — män, kvinnor och barn — i hela världen. Men ändå är dessa resurser otillräckliga för en s.k. pre-emptive strike, dvs. att man skall slå ut motståndarens möjligheter att slå tillbaka genom att slå först. Den styrkan har ingen av stormakterna. Det är liksom maktbalansens nyckel.

Men härigenom har stormakterna kommit i en besvärlig situation. De försöker bibehålla maktbalansen genom en ständigt pågående kapprustning. Detta medför enorma kostnader, vilka påverkar deras möjligheter att göra annat. Dessutom blir vapnen snabbt gammalmodiga. Det skapar en osäkerhet hos statsmakterna — vad duger mina vapen till och vad har egentligen motståndaren? Vi har därigenom kommit i den fullkomligt absurda situationen att ju mäktigare stormakterna blir, ju större styrka de får, desto större blir deras osäkerhet och otrygghet. Man började med någonting som man kallat för Missile Gap, och nu håller man på med någonting som heter ABN, som är ett defensivt vapen för startbaser. Men då sades det att även ryssarna hade ett sådant vapen, och då utvecklade amerikanerna någonting som heter MIRV. Det är ett sätt att slå ut motståndarens startbanor för raketer och för att slå ut hans defensiva vapen. Om ryssarna också skapar ett sådant MIRV, fick man utveckla någonting nytt som heter Safeguard, som i sin tur hade till uppgift att slå ut MIRV. Man funderar alltså hela tiden: Hur fungerar mina vapen och vad kan motståndaren tänkas göra? Och man utgår då ifrån det s.k. värstafallsalternativet. Detta gör att teknikens utveckling leder till ett ständigt accelererat tempo i kapprustningarna.

Jag läste nyligen i en amerikansk tidning det mest fantastiska resonemang jag någonsin hört. Man har alltså raketbaser spridda över hela Amerika. Om det nu finns ett ryskt system som kan slå ut alla dessa baser, måste amerikanerna ha ett mot. Man diskuterar då möjligheten av ett helt automatiskt system som utlöses i det ögonblick Sovjetunionens raketer lämnar sina baser, och detta system åstadkommer en stor motattack. Detta innebär att domedagen för mänskligheten skulle utlösas genom ett beslut av datamaskiner. På ett mer skakande sätt kan man inte skildra den situation vi i dag befinner oss i.

Detta är terrorbalansen militärt. Men det är också så, att det bara är stormakterna som har resurser att utforska möjligheterna att genom nukleära explosioner från havsbotten hämta olja. Det är också bara stormakterna som kan organisera kompletta system med telekommunikationer över hela världen. Det är en sak som vi ägnat oss mycket åt. Med amerikansk ledning skapades någonting som heter Intersat. Då började ryssarna tala om någonting som heter Intersputnik. Det innebär att man kan få direktsändande satelliter som skickar bilder rätt ner i hemmen. Detta har kommersialismens förespråkare tyckt vara underbart. Tänk, här kan man sälja samma tvål på samma dag i Conakry, Tuscalosa och Sigtuna, och det är ingen idé att försöka hindra denna kommersiella utveckling. Mer allvarligt sinnade personer har sagt: Tänk på vilken fara det innebär för en ytterligare markering av stormakternas politiska hegemoni och i ännu högre grad för deras möjligheter att slå sönder andra kulturer, eftersom de fattiga länderna inte har råd att utveckla ett eget TV-system. Deras skräck är att man med Vilda västerns och allt sådant skall slå sönder deras egenart och deras kultur.

Vi och andra stater har gått i spetsen och sagt, att det enda sättet att komma ifrån detta är att skapa ett internationellt system med vissa godtagna normer.

På detta sätt kan man ta upp punkt efter punkt där stormakternas hegemoni kommer in. Detta gäller naturligtvis i högsta grad också den säkerhetspolitiska fronten. Vi läste i går i tidningarna att den amerikanska invasionen i Kambodja skulle ha utlösts som ett motdrag mot det faktum att ryska piloter setts bemanna egyptiska plan. Detta är alltså ett stormaktsresonemang. För att behålla maktbalansen måste ett drag från en av stormakterna utlösa ett annat drag i något annat område av världen från den andra stormakten, alldeles oavsett vad det betyder för de små stater som är inblandade.

Den amerikanska inmarschen i Kambodja utgör en ny påminnelse om hur trångt de små staternas rätt sitter när den kommer in i skärningspunkten för stormaktsintressena. För två år sedan fick omvärlden maktlost bevittna hur en supermakt — Sovjetunionen — oombedd marscherade in i ett litet grannland, Tjeckoslovakien, för att förkväva en obekväm frihetsrörelse. Som förevändning åberopades omsorg om världsfreden som sades vara i fara, om utvecklingen i Tjeckoslovakien skulle fortsätta. Stormakten agerade i sin självtagna roll av världspolis.

Nu upprepas skådespelet. Den amerikanska krigsmaskinens inträngande i Kambodja sker också i fredens missbrukade namn. Syftet anges vara, inte att utvidga kriget i Indokina, utan att förkorta kriget i Vietnam. Det påstås inte att aktionen skulle tjäna Kambodjas intressen. Dess regering har inte tillfrågats eller ens under rättats. An mindre förelåg något godkännande. Som motiv anges nödvändigheten att skydda 400 000 soldaters säkerhet. Kambodjanska soldaters eller vietnamesiska soldaters? Nej, kravet på säkerhet gällde amerikanska soldater som kommit till Indokina för att försvara vad som av den isolerade regimen i Saigon betraktas som det vietnamesiska folkets självbestämmanderätt. Mot intresset att möta det förmenta hotet mot denna expeditionskårs säkerhet väger Kambodjas integritet och dess fattiga befolknings säkerhet lätt.

Kambodja har under Sihanouks ledning länge med framgång sökt föra en neutralitetspolitik. Genom omständigheternas tryck har detta varit förenat med svårigheter. Det hävdas — sannolikt med rätta — att s. k. infiltration utifrån har förekommit i större eller mindre skala, med eller mot Pnom Penh-regeringens vilja. Detta är en sak som förvisso inte står i överensstämmelse med strikt neutralitet, men det rör sig dock om relativt begränsade militära vikter. Det är en företeelse i linje med århundradens traditionella kraftspel i Indokina. Vad som nu skett är något helt annat. En supermakt från andra sidan jordklotet bereder sig med våld tillträde till Kambodjas område, förfogar utan tillstånd över dess område för syften som inte ens påstås vara i Kambodjas eget intresse. Det är inte rimligt att i ett sådant sammanhang mäta stora och små makter med lika mått. Stormakternas aktioner får verkningar långt utöver de regionala gränserna. De kan få allvarliga verkningar för de internationella förbindelserna i stort. Just nu pågår åtskilliga förhandlingskontakter av betydelse för världsfreden. De kan allvarligt försvåras av vad som nu inträffar i Kambodjas djungler. Och är det för mycket begärt att de som förfogar över nycklarna till krig eller fred skall besinna sitt ansvar även för andra än de egna soldaterna?

Regeringens talesmän anklagas ibland för att betrakta Förenta Staterna och Sovjetunionen som lika goda kålsupare. I de båda supermakternas styrelsesätt finns förvisso grundläggande skillnader, men stormaktspolitiken har *ett* gemensamt — stormaktsintressenas prioritet i konkurrens med små länders egna intressen är i båda fallen absolut.

Åter till Paasikivi. Detta är en tillämpning av Paasikivis teori om de små nationernas trängda läge. Skall dessa ligga tysta, stilla och avvaktande i förhoppning om att den lilla fisk de representerar inte skall bli offer för stormakternas stridande intressen och därmed dras in i en världsomspännande kraftmätning? Jag tror inte att det går i dagens värld. Detta av två skäl.

Det finns en motsättning i dagens värld mellan å ena sidan en strävan till oberoende — nationalism, om man så vill, ty det är kring nationalismen man samlar de nya små staterna — och å andra sidan ett allt större ömsesidigt beroende i världen. Det är naturligt för små nationer att försöka markera sin egenart, som är reell, samtidigt som man är medveten om att gränser mellan nationer blir mer och mer godtyckliga streck på världskartan. Vi vet att vi liksom är förbundna genom en ödesgemenskap som går över hela världen. Vi hör alla samman. Om vi håller tanken på ett världssamfund levande måste vi göra det på ett sådant sätt att de små nationernas egenart värnas. Därför måste det finnas en inbördes solidaritet mellan de små nationerna. Om vi reagerar starkt i sådana frågor som invasionen

i Tjeckoslovakien eller kriget i Indokina, så är det en konsekvent tillämpning av denna grundtanke att små nationer har en rätt att överleva i dagens värld, i denna supermakternas värld. Skulle vi anse att vår litenhet dömer oss till tystnad, skulle vi liksom tyst godkänna att små nationer är dömda till tystnad och totalt beroende av supermakterna. En sådan värld tror jag inte är en värld i fred och inte heller en värld att leva i. Därför måste vi reagera.

Jag har alltså tagit upp frågan om Kambodja ur en annan synvinkel. Vanligen markerar vi den ideologiska synpunkten, och den är ofantligt viktig: solidariteten med de fattiga folkens rätt till frigörelse nationellt och socialt, kampen mot ekonomiska intressen, osv. Men den här aspekten är naturligtvis lika viktig. Vi kommer alltid att leva i en värld där stormakterna spelar denna stora roll. När vi kritiserar dem innebär det inte en fiendlighet mot starmakterna. Något sådant har små nationer inte råd med. Och — framför allt — eftersom de bär nycklarna till världsfreden är det endast i kontakt med de stora makterna som vi kan påverka utvecklingen — vare sig det gäller nedrustning, satelliter, havsbottnens utnyttjande eller miljöfrågorna — i en fredlig riktning. Men det innebär att vi måste konsekvent fullfölja den linje som hävdar de små nationernas rätt att överleva. Det finns bara ett sätt på vilket de kan få denna möjlighet att överleva nämligen om det dem emellan finns en inbördes solidaritet, som är så stark, att man via världssamfunden — via FN och andra internationella organ — försöker åstadkomma rättsregler och en inre sammanhållning som kan värna både freden och små nationers rätt att överleva.

När det talas om en aktiv svensk neutralitetspolitik, så är det just i den riktningen som vår aktivitet måste utveckla sig. Jag är fullt medveten om att när vi hävdar vår mening, så leder det till missnöje — missnöje hos de mäktiga, missnöje hos de ängsliga. Det är alldeles nödvändigt att vi klart och entydigt slår fast att detta för vår del icke är en kortsiktig opinionsyttring i ett uppflammande skede i världspolitikerna någonstans i världen. Det måste vara en långsiktig inriktning av svensk neutralitetspolitik och svensk utrikespolitik, och det är av ofantligt värde om den aktiva ungdomsgenerationen stöder, engagerar sig i och kämpar för en sådan handlingslinje.

Så några ord om Norden och Europa. Jag har under de första månaderna i det här jobbet sysslat mycket — kanske mest — med Nordek. Det har tills vidare misslyckats. Men det betyder inte att den tanken är utslagen. Varför engagerar vi oss så hårt? Jo, därför att det nordiska samarbetet är det som ligger oss närmast. Dit hör olika utrikespolitik — två länder är neutrala, två tillhör Atlantpakten och ett land är neutralt men har ett speciellt förhållande till sin granne. Det finns i det nordiska området centrifugala krafter som kan bli ödesdigra för oss och för freden i vår del av världen. Desto större anledning blir det för oss att hela tiden försöka hålla Norden samlad. Nordek är en utveckling av detta nordiska samarbete. Jag ger inte upp hoppet på att Nordek skall kunna genomföras.

När jag varit ute i Europa har jag haft anledning att påpeka att i detta lilla nordiska samarbete har vi kunnat nå mycket längre i faktisk integration på många områden än man gjort i de stora europeiska länderna — det gäller passfriheten, den gemensamma arbetsmarknaden, gemensam lagstiftning och gemensamma sociala förmåner — trots att vi inte haft några överstatliga organ och trots att vi inte haft en gemensam utrikespolitik. Det är en viktig erfarenhet. När det europeiska ekonomiska samarbetet och det europeiska samarbetet över huvud taget diskuteras, är det en grundläggande målsättning för oss att söka vidmakthålla det nordiska samarbetet — fördjupa det i stället för att låta utvecklingen i Europa splittra det. Vi vänder oss mot Europa. Det finns tendenser till att säga: Vi håller på med Norden och med den tredje världen, men med Europa vet vi inte riktigt hur det är. Vi kan emellertid aldrig frigöra oss från vår geografi. Vi är européer, och vi måste spela någon form av roll i europeisk politik även i framtiden.

Vi skall ha klart för oss att det europeiska arbetet har drag som är starkt tilltalande. Jag vill särskilt framhäva två. Det ena är att det i supermakternas värld är rationellt att de europeiska staterna genom en friare handel försöker stärka sin ekonomi och sina möjligheter att hävda sig mot supermakterna. Det är en klok politik. Det andra är att det europeiska samarbetet delvis kommit in i ett nytt skede, bort från den traditionella blockpolitiken. Omläggningen av den tyska östpolitiken är bland de viktigaste ting som hänt i efterkrigstidens Europa. När vi resonerar om Europa — det har jag sagt i varje huvudstad jag besökt — och den europeiska kulturtraditionen, menar vi inte att detta Europa bara är förankrat i Paris, i Bryssel och möjligen i London, utan denna europeiska kulturtradition lever ju lika starkt i Prag, i Warszawa och i Budapest. Därför är ett ekonomiskt samarbete, som syftar till avspänning och till ett friare samarbete inom hela Europa, ett mål för vår säkerhetspolitik. Det är en strävan att hävda vår världsdels intressen i världssammanhanget.

De förhandlingar som vi nu går in i vet vi mycket litet om. Vi vet att vi måste hålla samman det nordiska samarbetet. Det är en fullkomligt orimlig tanke att plötsligt en tullmur skulle resas utefter Kölen eller tvärs över Bottenhavet. Vi måste bevara den integration som finns i Norden — det är absolut primärt. Vidare består vår traditionella frihandelspolitik — bort från tullar och onödiga hinder för handeln. Dessutom är vi helt fasta, orubbliga och dogmatiska på en punkt, nämligen när det gäller att värna den svenska neutralitetspolitiken. På andra områden får vi se vad ett samarbete innebär: Vad ställs det för krav? Vad innebär det för andra nationer? Det är det vi skall försöka klara ut i de överläggningar som jag hoppas kommer till stånd senare under året. Men det finns alltså vissa fasta punkter — det nordiska samarbetet, den svenska neutralitetspolitiken och vår frihandelsvänliga inställning.

Tiden medger inte att jag uppehåller mig alltför länge vid vad jag diskuterat ute i Europa, men jag vill säga att den väsentligaste synpunkten jag fick var följande. Förr sade man: Allright, ni är neutrala. Det är er sak, men då får ni betala priset för neutraliteten. Nu säger man så här: Det är icke bara i ert intresse, utan det är ett europeiskt intresse att den svenska neutralitetspolitiken konsekvent fullföljs. Det har man tidigare sagt i öst, och det har man nu sagt i alla de västländer jag besökt. Därmed skapas en grundläggande och gemensam utgångspunkt för förhandlingarna. Detta är för oss helt avgörande.

Låt mig därefter ta upp några inrikespolitiska tankar och då börja med reformismen. Inför den 1 maj i år hade jag tillfälle att studera akterna, framför allt om förstamajdemonstrationen i Stockholm år 1890. Här tågade man i tiotusental ut till Gärdet. August Palm, Hjalmar Branting, Hinke Berggren och många andra talade. Hela den borgerliga pressen skrev: Här blir det busfasoner, här blir det ett gatans parlament och här blir det bråk. Gardesregementena låg i beredskap, och polisen inkallade förstärkning. Men vad hände? Jo, denna demonstration genomfördes under perfekt ordning och värdighet av människor, beträffande vilka Dagens Nyheter dagen därpå konstaterade: De flesta har inte rösträtt, de flestas ansikten präglas av undernäring och försakelser; sådant är försörjningsläget för arbetarna. August Palm konstaterade att de flesta av dem som arbetade hade 14 timmars arbetsdag, och att ännu fler var arbetslösa.

Man demonstrerade för rösträtt och åtta timmars arbetsdag. Detta enkla konstaterande av hur den första förstamajdemonstrationen i Stockholm gick till ger liksom nyckeln till arbetarrörelsens styrka.

År 1891 samlades den socialdemokratiska partikongressen till ett uttalande varit det heter: "Då det socialdemokratiska arbetarpartiet är ett revolutionerande parti, som eftersträvar en grundlig omvälvning av det bestående borgerliga samhället, måste det taga i betraktande möjligheterna av att det organiserade våldet kan bli det lidande proletariats slutliga förlossare. Men så länge ännu inte den allmänna rösträttens fredliga medel är prövat, uttalar kongressen på det bestäm-

daste sitt ogillande av allt slags dynamitagitation och stämplor som förrädare mot våra principer sådana agitatorer som upphetsar massor till våldshandlingar mot enskilda.”

Så sade de alltså 1891, då en fredlig samhällsomdaning inte var prövad, då de inte hade rösträtt — de fick vänta i 28 år efter detta kongressuttalande innan de fick rösträtt. Det är ett fullkomligt fantastiskt tålamod som fyller oss med beundran. Men det är alldeles klart, att hade man icke haft denna inställning, så skulle med all sannolikhet arbetarrörelsen ha förblivit en liten och betydelslös sekt. Nu är det inte svårt. Nu vet vi att reformismen kan klara sig, att det går att uträtta någonting med reformismen. Men den tidens människor hade inte den erfarenheten. Under hela denna tid har vi haft problem med att det funnits de som inte haft tålamodet utan som ville ordna egna tåg med glödande revolutionsparoller. Alltid har erfarenheten visat, att splittring och besvikelser har blivit dessa sekters följeslagare. De har vuxit upp som svampar ur jorden, de har vissnat bort och försvunnit. Det är ganska viktigt att slå fast detta enkla faktum i dag.

När ni i går demonstrerade hade jag en diskussion i TV och framhöll då detta enkla och självklara faktum, att man inte får använda våld i demonstrationer. I diskussionen deltog en företrädare för dessa grupper förutom ett antal förvirrade borgerliga ungdomar. De senare skall vi inte tala så mycket om. Låt mig bara berätta att i denna diskussion inträffade någonting av det roligaste jag varit med om. En kurre som heter Björck klagade mycket över demonstrationerna. Jag uppmanade honom att gå ut och demonstrera för Vietnams lidande folk, så att han genom självupplevelse fick veta vad en demonstration är för någonting. Det var en förskräckelse som spred sig över hans stackars ansikte.

En av deltagarna — denne företrädare för dessa grupper — sade att det var korrekt att slå sönder fönsterrutor. Jag frågade då: ”Allright, om ni accepterar detta våld och tycker det är bra att slå sönder fönsterrutor, var går då gränsen? Ni gör detta för att få publicitet. Men om tidningarna inte tycker att det är skojigt att skriva om sönderslagna fönsterrutor, vad skall ni då göra? Skall ni lägga bomber i flygplan eller vad skall ni göra?” Han kunde inte ge något svar; de hade ingen gräns.

Detta strider alltså mot svenskt rättsmedvetande. En viktig synpunkt är att det i själva verket är en dolkstöt i ryggen på Vietnams folk, därför att det skadar vietnameserna.

Här gick 300 000 människor i fredliga demonstrationer den 1 maj och protesterade mot händelserna i Kambodja och Vietnam. De var indignerade, de upplevde orättfärdigheten. Det var ingen som drömde om att det i detta sammanhang skulle behövas en massa poliser därför att det skulle bli våldshandlingar. Men om en handfull personer åstadkommer skadegörelse kan det intrycket skapas inåt och utåt, att de som engagerar sig för fred och frihet i Vietnam är en liten grupp som i strid mot svenska rättstraditioner slår sönder fönsterrutor och företar våldshandlingar mot enskilda, våldshandlingar som andra tvingas ta avstånd från. Detta har man jublat över i reaktionär press: Sådana är de. Då suddas det enkla och grundläggande faktum bort, att det är en hel ungdomsgeneration som känner upprördhet över vad som sker i Vietnam, att det är vanliga löntagare, den stora majoriteten av vanliga fredliga människor i vårt land som är djupt skakade över vad som händer i Indokina. Det är deras opinion som betyder någonting för Vietnams folk. Den opinionen skall inte suddas bort av en handfull skadegörare. Därför skall vi säga till dessa: Det värsta ni gör är inte att ni bryter mot lagar och gör saker och ting som totalt strider mot svensk rättstradition och mot arbetarrörelsens tradition — hade vi gjort så, hade vi varit en liten sekt i all vår tid — utan det värsta är att ni skadar den sak ni påstår er vilja företräda, nämligen det vietnamesiska folkets kamp för social och nationell frigörelse. Just därför att vi gjort vietnamkonflikten till en stor fråga för oss och för vår rörelse, just därför är det vi som med särskilda krav måste hålla rent mot sådana yttringar.

En liten detalj. Det har bråkats om ambassader och ambassadörer. Jag tror inte att alla vet att Sverige för ett antal år sedan i FN tog initiativet till en internationell resolution. Denna antogs nästan enhälligt. I resolutionen sades, att ambassader och ambassadörer måste fredas. Redan de primitiva folken hade regeln att sändebud — parlamentörer med vit flagg — var fredade, eftersom man ansåg att man måste ha kontakter även med sina värsta fiender och därför måste ha en sådan regel. Så är det också i dagens värld. Därför tog vi detta initiativ och därför fick vi FN:s enhälliga stöd. Vi som kämpar för ett världssamfund och internationell rätt är förpliktade att se till att ambassadbyggnader och ambassadörer lämnas i fred. Vi har inget annat val. Annars skulle vi vara de första att säga: Vi antar visserligen vackra resolutioner i FN, men när det bråkas med ett sändebud i vårt land — oberoende av vilket land det kommer från — så struntar vi i det, ty vi tycker illa om det landets politik. Vi kan inte försätta oss i den situationen. Vi måste skapa trovärdighet för våra internationella relationer.

Det tog alltså 28 år efter denna förstamajdemonstration innan deltagarna i den fick rösträtt. Det tog 40 år innan de nådde den politiska makten med rösträtts hjälp. Det var ett fantastiskt tålamod! Därefter har vi gjort mycket för att förändra samhället. Reformismen kräver ett enormt tålamod. För att visa hur svårt det är skall jag ta ett exempel. Om er framtid vet vi inte så mycket, men en sak vet vi med säkerhet; de allra flesta av er kommer att bli folkpensionärer. Det är inte så att ni kommer att leva längre än tidigare generationer. Det är inte det som de medicinska framstegen innebär. Men färre av er kommer att gå bort tidigt, och när ni blir gamla är ni friskare, aktivare och vitalare, och ni kommer att ställa större krav än tidigare. Detta är resultatet av de medicinska framstegen. För att ni skall få det hyggligt när ni blir äldre måste vi i sak börja planera redan nu för er pensionering. Det sägs att ungdomen är otålig, men ni har ändå tiden framför er och mycket kan hända. Men tala med en folkpensionär i dag. Vad säger han eller hon? Jo, han eller hon säger så här: Det är gott och väl att säga att vi måste ha tålamod och att allting tar tid, men vi har ju inte mycket tid. Vi vet att om tio år kommer hälften av oss att vara borta. Skall det bli förbättringar för oss som vi kan ha någon glädje av, så måste det ske här och nu.

Det är klart att det sker en hel del. Vi har fått en ny syn på åldrandet i samhället. Vi har lärt oss att man inte skall vidta så mycket särskilda åtgärder för äldre människor, utan dessa åtgärder skall vara ett led i samhällsplaneringen i stort — omsorger som kommer alla medborgargrupper till del. Vi har lärt oss mycket starkare att respektera gamla människor som självständiga människor. Vi har inte gamla tiders syn, att det gällde att förvara dem som är gamla och börjar brytas ned. Vi respekterar deras egenvärde och deras integritet. På en konferens om de äldre i 1970-talets samhälle häromdagen sade en doktor, att för ett par år sedan framhöll han att de gamla hade samma rätt som andra, om de är på en samhällselig institution, att röka, supa och älska som alla andra åldersgrupper. Det uttalandet väckte då sensation. Nu börjar det äntligen slå igenom. De gamla är självständiga människor. Men samtidigt som vi respekterar det, bör vi också inse att risken när man blir äldre är att man bli isolerad. Därför måste vi skapa kontaktmöjligheter. Dessutom skall dessa åtgärder utformas efter de äldres synpunkter. Det skall finnas en demokrati där de själva bestämmer hur vi skall utforma de åtgärder som gäller dem.

Allright, detta är bra principer, och det har skett väldigt mycket på tio år för att bygga ut våra ålderdomshem, för att skapa social hemhjälp, för att rusta upp kåkar och för att höja pensionerna. Det framstår som alldeles otroligt komiskt om man ser på siffrorna, men jag skall inte dra dessa siffror, eftersom det är alldeles meningslöst att stå här inför er och skryta om det. Det byggs toppmoderna hem för gamla — de får egen lägenhet med mycken komfort. Men samtidigt finns det fortfarande hundratals träkåkar från förra seklet som får tjäna som ålderdomshem. Samtidigt finns det fortfarande 15 000 gamla människor i detta samhälle

som inte har eget rum utan måste dela rum med en eller flera andra. Samtidigt som vi bygger pensionärsbostäder, så bor framförallt de äldre kvar i de dåliga bostäder som fortfarande finns kvar i halvförslummade områden. Samtidigt som vi bygger ut folkpensionerna och inför ATP, inser vi att väldigt många av dem som är födda i förra århundradet inte får ATP. De har sin folkpension!

Allright, vi bedriver ett aktivt reformarbete som går framåt år för år. Men vi måste samtidigt ärligt medge, att det inte går att klara detta på ett år eller fem år och kanske inte ens på tio år. Fortfarande kommer det att finnas missförhållanden kvar i samhället, missförhållanden som vi upplever som upprörande med den syn på samhället vi har.

Det talas så mycket om generationsspänningar i samhället. Dessa spänningar finns. Jag läste häromdagen en skrift, där en man talar om sin son; sonen var lat och slö, han bråkade och ställde till ofog, han hade bristande värdighet och allt det andra. Det såg ut som en insändare i en konservativ tidning i dag. Det var bara det att denna skrift om den yngre generationens elände var skriven år 1800 — före Kristus. Den var skriven av en perser. Första gången man kunde plita ned någonting på en papyrusrulle, så ondgjorde man sig alltså över dagens ungdom, dvs. den ungdom som levde för 3 750 år sedan.

Det finns många sådana tecken. Det talas om ungdomshat i vissa kretsar. Den 1 maj träffade jag många äldre medlemmar i vårt parti, som var ungdomsklub-bister ungefär vid sekelskiftet. I det samhället fick de sina intryck. Margaret Mead skrev att det är den äldre generationen som träder in som främlingar i dagens samhälle, vilket de gamla är ovana vid. Då får man förstå deras reaktioner. Ett samhälles civilisation kan mätas på det sätt människorna åldras. Om de har möjlighet att åldras i värdighet är det en mätare på samhällets kulturnivå. Om vi skall lyckas uppnå detta beror mycket på solidaritetskänslan hos den generation som nu går ut i produktionslivet, på hur mycket den generationen är beredd att satsa för att skapa ett sådant samhälle. När vi har principerna och verktygen är detta en fråga om att avstå en del rent ekonomiskt. Det avgörande är en ideologisk punkt. Vi vill alltid säga att vi står för solidariteten — socialism är solidaritet. Men denna solidaritet är hel och odelbar. Det får aldrig finnas vi och de; det finns bara vi. Bland dessa vi ingår också de äldre i samhället. Det är fråga om respekt för äldre människor, för dem som ser och hör litet illa och kanske inte kommer ihåg så bra. De har som alla andra ett egenvärde, ett människovärde. Detta är fundamentalt. Det talas ofta om ungdomspolitik. Man inriktar åtgärderna på särskilda grupper. Det är klart att SSU slåss för att föryngra riksdagslistorna och listorna vid kommunalval — det skall ni göra. Ni skall också slåss för speciella ungdomskrav, antingen det gäller värnplikt, utbildning eller något liknande. Men det ligger i socialismens grundidé, att det inte bara är med detta som vi går ut för att vinna människorna för socialdemokratin. SSU är en organisation som kämpar för att skapa ett samhälle som är värdigt för de äldre. Det är bl. a. härigenom man visar att socialismen är en allvarlig sak. Vi har aldrig vunnit val på att vädja till den ena gruppen här och den andra gruppen där. Jag skall inte nämna någon vid namn, men det finns en gammal inbiten björnjägare som brukar ha en minut per grupp. Vi måste dock hela tiden säga att vi har en övergripande solidaritet som gäller alla samhällskategorier. När jag talar på pensionärsmöten, talar jag till väsentlig del om utbildningsfrågor och andra ungdomsfrågor. I dessa frågor speglas också de äldre människornas framtid. Jag kommer ständigt att fortsätta att på ungdomsmöten tala om de äldre i 70-talets samhälle; det ligger i den socialistiska solidariteten att se till att de äldre får ett hyggligt samhälle. På den punkten skiljer sig vår ideologi på ett grundläggande sätt från andra.

När jag tog upp denna tråd var det för att visa reformismens svårigheter. Vi löser inte med ett slag alla problem. Det gäller här ett vardagsjobb, där vi vet att det tar tio år att åstadkomma de stora resultaten. Det är tufft, och det behövs en mycket stark ideologisk förankring för att klara detta.

Låt mig sedan ta upp en aspekt till: förnyelse och förtroende. Jag läste i morse i en tidning — Veckans affärer. Tidningen hade intervjuat en företagsledare som var arg. Man har ett så vackert språk i denna tidning — man hade frågat företagsledaren: "Har fan själv sluppit lös i den svenska ekonomin bara för att Palme blivit statsminister?" Det tyckte han visst det! Han skriver: "Under Tage Erlanders tid var blandekonomin en realitet på ett annat sätt än nu. Vi lärde oss leva med den blandekonomi vi hade för något år sedan. Men nu är det slut med det. Är det att undra på att företagaropinionen vid åsynen av den politiska oppositionens oförmåga nu äntligen reser sig upp och säger ifrån att saker och ting är åt fanders? När man ser hur nytra regeringsmedlemmar och partipampar med Palme i spetsen, Wickman och den i debatten alltmer självtillräcklige Sträng ger sig ut för att styra och dirigera på ett helt annat sätt än förr och hur medborgarna sakta men säkert under trycket av vänstergrupper manipuleras in i ett kollektivt system som är oförenligt med fria företag, skall man då inte sjunga ut sitt hjärtas mening?"

De må gärna sjunga, men de kunde ju skaffa sig ett nytt stift och en ny skiva. Vad innebär detta?

1. Den här företagaren anser att den borgerliga oppositionen skall företräda arbetsgivarnas och kapitalägarnas intressen. Det är det som är syftet med det ekonomiska stödet. Det var alltså på grund av att oppositionen var så dålig som företagen måste rycka in.

2. Om oppositionen är svag och splittrad och näringslivet tappar förtroendet för de borgerligas förmåga, då utbryter en förtroendekris mellan regering och näringsliv!

3. Den politiska oppositionen som man anser är oduglig skall bilda regering.

4. Om de borgerliga partierna inte kan fylla näringslivets krav, är man beredd att själv överta uppgiften.

5. Vad är det som är så förskräckligt? Det är att vi sysslar med jämlikhet, med arbetslivets förnyelse, med löntagarinflytande och med § 32. Detta är manipulation, och då går allting åt fanders, och då skall näringslivet rycka ut.

Nu skall vi alltså politisera och göra en förtroendekris. Beträffande en del företagare är det bra att de politiserar, ty då är de inte på sina företag och ställer till elände där; vi behöver ju väl fungerande företag. Det är bra om de företagare som inte är så duktiga sysslar med politik.

Detta är en gammal melodi och ett gammalt stift. Jag läste ett tidningsurklipp där det stod: "Hittills har den socialdemokratiska regeringen fört en ganska stillsam politik. Men vad framtiden kan bära i sitt sköte är ovisst." Det kunde man läsa i maj 1937 i Upsala Nya Tidning.

Politik är förnyelse. Vi har vår grundsyn; det är ofantligt viktigt. Men det gäller hela tiden att veta hur vi skall tillämpa denna grundsyn — vår ideologi — i praktisk politik. Vår storhet tidigare har varit att vi lyckats med den saken. Vi diskuterade arbetslösheten och massfattigdomen under 1920-talet, men vi hade då ännu inte metoderna för att komma till rätta med dessa problem. Då kom Wigforss med den moderna konjunkturpolitiken och Möller med socialpolitiken, och man gick till botten med den tidens stora problem: massarbetslösheten och massfattigdomen. "Ekonomisk katastrof", sade man. Vad blev det? Vi tog samhällets produktiva resurser i anspråk, och det blev i stället en snabbare ekonomisk framstegstakt. Vi kom tillbaka till detta tjugo år senare, då vi diskuterade arbetsmarknadspolitik, ATP och den offentliga sektorn. Då sade man igen: "Friheten är i fara, ekonomin går åt skogen." Vi sade: "Allright, vi gör detta för att lösa arbetslöshetsproblemet, vi gör det för att folk behöver bostäder, sjukvård och utbildning, vi gör det för att folk vill ha trygghet. Det är den sociala drivkraft som ni inte begriper. Men vi skall visa att det också är nyttigt för vår ekonomi. Och det var det.

ATP gav rörelsefrihet på arbetsmarknaden och den gav fonderna. Arbetsmark-

nadspolitiken medförde att människorna fick chansen att utbilda sig för ett nytt yrke. Det har varit enormt framgångsrikt. Likadant förhåller det sig med den offentliga sektorn. De hade alltså fel även där.

På alla dessa områden har vi varit vägröjare. Tänk vad de angripit vår utrikespolitik! De har sagt: "Här satsar ni på bredden, alla möjliga slashasar skall ha utbildning, begåvningarna kommer i kläm, vi måste satsa på eliten i stället." Vi sade: "Av sociala skäl skall vi skapa enhetsskolan och ungdomsskolan, och vi skall gå vidare med vuxenutbildningen, därför att det är rättvist och därför att det är rättfärdigt men också därför att det är bra för vår ekonomi."

När jag var ny som utbildningsminister var jag nere i Wien och talade med kolleger — det var en utbildningsministerkonferens. Många av ministrarna sade: "Den där svenska grundskolan är någonting förskräckligt — det går inte, utan vi måste satsa på eliten, det är begåvningarna som skall fram; därmed gagnar vi vår ekonomi." Två år senare träffade jag i stort sett samma gäng i Paris. Varendra en stod då upp och talade om utbildningens roll för att skapa social rättvisa i samhället. Under de två år som gått hade utbildningssystemen exploderat i ansiktet på dem. Då plötsligt insåg man att det inte bara var socialt rättfärdigt utan att det också var ekonomiskt meningsfullt att satsa på bredden.

Vi har haft fördelen — det är en ideologisk fördel, ett utflöde av den demokratiska socialismen — att vi på alla dessa områden varit litet före andra länder. De andra har talat om frihet, de har sagt att ekonomin går åt skogen och att man manipuleras in i ett kollektivistiskt system. I själva verket har vi varit pionjärer. Det är på detta sätt vi måste se även på 70-talet och 80-talet.

Vilka är de stora områden, där vårt samhälle utifrån vår ideologiska grundsyn måste förändras. Det har vi tagit upp i jämlikhetsdebatten. Det är ett täckord som röjer det hela. Jag vet att Arne Geijer och Tage Erlander har talat om detta på kongressen, och jag skall inte gå in så mycket i sak. Det är fråga om att bryta ner inkomstskillnader och att skapa rättvisa i arbetslivet, det rör bostadsförhållanden och skolsituation — det rör vartenda område. Jag präglade en gång slagordet, att det är en färdriktning för att gripa sig an med samhällets omstöpning.

Vad händer när vi börjar tala om jämlikhet? Det blir då våldsamma reaktioner. Å ena sidan — och det är en riktig reaktion — ser sig människorna omkring och upptäcker att jämlikheten inte existerar. Då börjar de ställa krav och få förväntningar. Det är utmärkt det! Jämlikhetsapellerna har gett en måttstock för samhällskritiken och de har rensat debatten; de ger en utgångspunkt för det praktiska handlandet. Å andra sidan har vi alla dem som störtar upp och säger: Jämlikheten är en bluff, jämlikheten är hyckleri. Det var en man — framstående, skicklig och förmögen — som sade att jämlikheten är tråkig. Det må vara att han tycker det, men uttalandet har icke det självupplevdas prägel, om jag får uttrycka mig så. Allt det gamla upprepas: motståndarna talar om frihetens förkvävande, när vi säger att jämlikheten är en grundläggande frihetsidé. Men det är klassamhället som slår sönder människornas frihet — det är klassamhällets avskaffande som skapar frigörelse. Får vi den debatten är det bra; den skall vi gå vidare med. Sedan skall vi föra ut den i praktisk politik. Men då säger man igen. Här bedriver Sverige jämlikhetsexperiment och utjämningsexperiment, när hela vår omvärld hyllar helt andra principer. Vi kommer att akterseglas och vi kommer bort i konkurrensen. Jag frågar då: Har man inga ögon att se med? Har man inga ögon så att man kan betrakta vad som händer i industriländerna? Vad som händer i industriländerna är ju detta, att den gamla konservativa illusionen om att bara bruttonationalprodukten betar sig på ett hyfsat och anständigt sätt, så löser sig alla fördelningsproblem automatiskt, och bara man låter marknadsekonomin fungera, så löser sig automatiskt alla människors problem — den illusionen har slagits sönder. Vad har utvecklingen visat konkret? Jo, att kombinationen av stigande produktion och marknadsekonomi leder till att klassklyftorna i samhället snarare ökas och fördjupas och att därför i alla industriländerna utvecklingen går mot

ökade sociala spänningar och ökade klyftor. Man säger då att detta inte är så allvarligt, ty efter revolten i Paris blev det tyst på universiteten och tyst på Renaultverken. Man säger också att det är tyst i ghettona i Amerika just nu. Att det är några studenter som revolterar mot detta samhälle skall man inte bry sig om!

Men vad som i realiteten händer är att urladdningar hopas på varandra. Eftersom ingenting sker, blir reaktionen nästa gång ännu våldsammare. Om det är någonting som jag är absolut säker på — så säker som man nu kan vara i denna världen — är det att jämlikhetsproblematiken kommer att stå i centrum för debatten i industriländerna under hela 70- och 80-talen. När vi för fram denna fråga innebär det återigen att vi är några år före med att gripa oss an de problem som är fundamentala för industriländerna. Och då säger man, att därför att vi sysslar med detta skapar vi en förtroendekris. Man leker med orden.

Vi har haft två allvarliga förtroendekriser i detta samhälle. Den första hade vi 1917. Den klarades i fredliga former genom den allmänna rösträttens genomförande. Den andra förtroendekrisen hade vi år 1932. Den klarades fredligt av en socialdemokratisk regering genom Möllers och Wigforss' politik. Det är de två verkligt djupgående förtroendekriserna. Men nu talar en del företagare om en förtroendekris. Vi säger att det svenska samhällets framtid måste byggas på de stora löntagargruppernas förtroende, på förtroendet hos dem som jobbar på fabriker och verkstäder, på kontor och i affärer. Det är deras strävan till en hygglig standard, en rättvis fördelning och ett demokratiskt inflytande som är avgörande för förtroendet i det svenska samhället.

Låginkomstutredningen visar att det finns en massa människor som har låga inkomster. Dessa människor talar inte om förtroendekris. De säger inte att deras arbetsinsatser värderas så litet, att de är tvungna att jaga i väg till Schweiz och Liechtenstein. De har inte den möjligheten. Men att skapa förtroende hos dem är det avgörande för samhällets framtid.

Om det blåser litet grand just nu skall vi ändå ha klart för oss att det här partiet har i demokratisk ordning efter en intensiv intern debatt bestämt sig för att satsa på social utjämning som det centrala i sin politik. Den bärs upp av en enig rörelse. Vi drömmer inte om att vika från den linjen; den skall vi fullfölja i 70-talets svenska samhälle.

Låt mig till slut säga några ord om ungdomsförbundet!

När man fick sin skolning i ungdomsförbundet, lärde man sig det grundläggande om orättfärdigheten i samhället. När jag nu kommit i positioner där man åtminstone förutsätts ha en överblick över samhället, upplever jag personligen hur denna känsla av orättfärdigheten i samhället, trots alla framsteg vi gjort, förstärks för varje år; man möter den ständigt. Ungdomsförbundets främsta uppgift är väl att ständigt vara bärare av känslan av upprördhet inför orättfärdigheten i samhället och världen. Det är på ett sätt socialismens utgångspunkt. Den utgångspunkten kommer vi att ha kvar under en lång tid framöver.

Ungdomsförbundets andra uppgift är att med utgångspunkt i denna känsla av orättfärdighet hålla levande den ideologiska debatten inom vår rörelse. En ideologi får aldrig stelna, den måste ständigt fördjupas.

En tredje viktig uppgift är att med utgångspunkt i denna ideologi hela tiden förutsättningslöst vara på jakt efter metoder för den praktiska gärningen. Det innebär också en idéernas förnyelse. Det sägs att när man blir 30 år kommer man inte på några nya idéer och då får man under resten av livet syssla med att förverkliga dem man kommit på tidigare. Det är möjligt att det är så. I så fall gäller det att komma på mycket i tid; det finns en oändlig massa saker att verkställa i detta samhälle. Det gäller också metodernas förnyelse. Konjunkturpolitiken, ATP och arbetsmarknadspolitiken är en direkt förnyelse av det praktiska hantelandet. Våra föregångare har varit goda socialister och därför har de kunnat bli de goda tekniker som behövs för att förverkliga idéerna. Det talas ofta om att

SSU representerar verklighetssynens ungdom. Det är ett utmärkt uttryck, bara det inte tolkas som om verkligheten vore någonting stillastående. Att SSU representerar verklighetssynens ungdom tolkar jag på det sättet, att det är en ungdom som vill förändra verkligheten därför att den känner verkligheten. Den definitionen tror jag är central. SSU innebär rekrytering och förnyelse av fackföreningsrörelsen och partiet.

Jag tror att er uppgift under 70-talet blir ofantligt svår; det är en ond värld vi lever i, och jag ser ingenting som tyder på att den inte kommer att förbli ond. Skall vi i en ond värld kunna uträtta någonting och skall vi kunna förändra det svenska samhället, så kommer det att krävas en oändlig anspänning av krafterna. Det finns inga lättköpta segrar. Det kommer att bli svårt och hårt när reaktionära vindar blåser över världen. Jag tillönskar er därför mycket tålamod, mycket praktiskt handlag, mycket sinne för vardagsjobb i nära anknytning till verkligheten. Men framför allt tillönskar jag er en myckenhet av demokratisk socialism!

Kongressordföranden: Kamrater! Ett av Olof Palmes tal vid en tidigare SSU-kongress hette "Politik är att vilja". De idéer som bar fram det talet har givit mycket av entusiasmen i arbetet för vår SSU-generation. Den bakgrund som Du tecknat i dag har med rätta en delvis mörk grundton. Men det gör också utmaningen till den socialdemokratiska ungdomen desto större när det gäller arbetet för folkens självbestämmanderätt, för jämlikhet mellan människorna och en socialistisk gemenskap. Vi lovar att slåss hårt tillsammans med Dig i en av de fränaste och svåraste valkampanjer som partiet stått inför på mycket länge. Vi lovar också att hjälpa till. Vi önskar Dig ett varmt lycka till i arbetet på att envist bygga upp ett demokratiskt socialistiskt samhälle.

Tack!

Eftermiddagens förhandlingar

Handlingsprogrammet: Religionsfrihet

Motionsutlåtande nr 27 angående stat/kyrka

Anders Hjerpe, förbundsstyrelsen: Det grundläggande kravet i detta avsnitt är ett gammalt SSU-krav, nämligen att kyrkan skall skiljas från staten. Under kongressperioden har förbundet också haft möjlighet att yttra sig över kyrka-statutredningen. I det remissyttrandet har vi föreslagit vissa delreformer före det egentliga skiljandet av kyrkan från staten. Dessa delreformer finns inskrivna dels i handlingsprogrammet, dels i utlåtandet över motionen nr 4:C:1. Dessa delreformer kan delas upp i fyra punkter:

1. att de teologiska fakulteterna avskaffas;
2. att man överför folkbokföringen till samhället;
3. att äktenskapets ingående blir en registrering i stället för den religiösa akten; samt
4. att begravningsväsendet skall överföras till primärkommunerna.

I utlåtandet har man även tagit upp frågan om kyrkoskatten, vilken berörs i motionen. Förbundsstyrelsen har fäst uppmärksamheten på vikten av att SSU-klubbarna följer dessa frågor, så länge vi har kyrkofullmäktige. Det kan finnas ganska stora differenser mellan olika församlingar när det gäller kyrkoskatten. I ett kommunblock som jag känner till är skillnaden mellan den högsta och lägsta kyrkoskatten 85 öre.

Jag yrkar bifall till utlåtandet.

Den andra att-satsen i handlingsprogrammet lyder: "att kyrkan skiljes från staten varvid kyrkans beskattningsrätt upphör och den kyrkliga jorden på sikt